

Przygody bociana Piórka w drodze z Afryki do Polski

Pierwsze bociany wyruszają do Polski z końcem stycznia. Do celu docierają w marcu i kwietniu. Ich powrót jest oznaką, że przyszła prawdziwa wiosna. Jakie przygody przeżywają podczas corocznej wędrówki do środkowej Afryki i z powrotem? Którędy wracają do Polski? Jakich niebezpieczeństw muszą po drodze unikać?

Bociany migrują w stadach. Korzystają z kominów rozgrzanego powietrza, które pozwalają im szybko zyskiwać wysokość i oszczędzać energię podczas szybowania. Polskie bociany lecą na południe nad Karpatami. Tam gromadzą się w coraz większe grupy. Na przełomie sierpnia i września nad Bałkanami może przelatywać ponad 200 tysięcy bocianów białych.

Nasze bociany kontynuują podróż przez Bosfor. Lecą nad Turcją i dalej na południe, wąskim korytarzem wzdłuż wschodniego wybrzeża Morza Śródziemnego. Dwa razy do roku nad Izraelem, Syrią i Libanem przelatują setki tysięcy ptaków. Nie tylko bocianów. Wiele zostaje zastrzelonych. Bociany padają też ofiarą polowań afrykańskich plemion koczowniczych. Ornitolodzy odnotowali w przeszłości przypadek ptaka, który wrócił do Europy ze strzałą wbitą w ciało.

Wiele ptaków omija Saharę od wschodu i spędza koniec jesieni w Czadzie i Sudanie. Nabierają sił by spędzić najbliższe miesiące - czas obfitych, ale przelotnych opadów tam gdzie pożywienia jest w danym roku najwięcej. Następnie bociany lecą wachlarzem do Etiopii, w rejon Wielkich Jezior Afrykańskich, a nawet do Republiki Południowej Afryki. Widuje się je tam od listopada aż do lutego, kiedy to większość bocianów wraca już do Europy. Te, które wrócą zbyt wcześnie, mogą trafić na okres, kiedy nie będzie dla nich jeszcze wystarczająco dużo pożywienia. Te, które się spóźnią, mogą nie znaleźć dla siebie dobrych partnerów czy miejsc do założenia gniazd.

Do Polski w pierwszej kolejności ruszają dojrzałe osobniki, które spieszą się na lęgi. Żeby dotrzeć na dogodny teren w odpowiednim czasie, wybierają często drogę na skróty, podejmując lot na przykład nad wodami Zatoki Sueskiej. Ptaki, które przylatują wcześniej, to prawdopodobnie osobniki bardziej doświadczone i w lepszej kondycji. Przydaje im się też niezwykła zdolność do długotrwałych głodówek. Bociany radzą sobie nawet w śniegu, stoją wtedy dzielnie na gnieździe i czekają na lepsze dni. Młode osobniki wracają do kraju dopiero po 3 latach. Okres dojrzewania spędzają na południu Afryki lub gdzieś po drodze do domu - na przykład na dogodnych obszarach delty Nilu.

Podróż jest najbardziej niebezpieczna dla młodych bocianów, które wyruszają w nią po raz pierwszy, zazwyczaj samotnie. Mają krótsze skrzydła, a ich technika lotu wciąż pozostawia wiele do życzenia. Jeśli podróżują z dorosłymi, nierzadko zostają z tyłu. Próbuje nadrabiać dodatkowymi ruchami skrzydeł. To kosztuje więcej energii. Kiedy więc docierają na żerowiska, muszą zjeść więcej. A z pełnym żołądkiem trudniej im z kolei lecieć dalej. Także trudne warunki pogodowe są dla młodych szczególnie dotkliwe. Jeśli w momencie, w którym stado skręca na zachód powieje silniejszy wiatr, młody bocian może zostać sprowadzony na zły kurs.

Bociany jak większość ptaków gniazdują wysoko ponad ziemią. W Polsce wybierają słupy energetyczne czy telekomunikacyjne, dachy domów i kominy. Gdy podróżują przez mniej zurbanizowane rejony świata, nocują na drzewach. Gdy tych zabraknie, muszą odpoczywać na ziemi. Tam z kolei są bardziej wystawione na ataki drapieżników – hien czy psów pustynnych. Dawniej bociany były otaczane opieką przez afrykańskich rolników, jako ptaki, które żywią się szarańczakami. Potrafią zjeść ich w ciągu dnia nawet kilkaset. Dzisiaj część ptaków pada zatruta środkami, których rolnicy używają, by zabezpieczać uprawy przed insektami. Bociany są szczególnie wrażliwe na sezonowe zmiany pogody tam gdzie robią najdłuższą przerwę w podróży do żerowisk południowej i wschodniej Afryki - w Sudanie i w Czadzie. Dostępność pożywienia w tym rejonie, w dużym stopniu decyduje o ich przetrwaniu.

Wiedza o ptasich wędrówkach i zimowiskach zmieniała się na przestrzeni czasu. Podstawową metodą wykorzystywaną do badania wędrówek ptaków, ich zimowisk i zachowania jest obrączkowanie.

Tekst opracowany na podstawie książki: A., Zbyryt, P. Tryjanowski, *Bocian. Biografia nieautoryzowana*, Kielce 2022

